

5. Цивільний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар: У 2 т. / За заг. ред. С. Я. Фурси. – К.: Видавець Фурса С. Я.: КНТ, 2007. – 916 с. – (Серія "Процесуальні науки).
6. Черных И. Упрощенное производство в гражданском и арбитражном процессе // Юридический мир. – 2004. – № 5. – С. 74-77.
7. Штефан О. Наказне провадження у цивільному судочинстві України // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – № 1. – С. 44-48.
8. Ярошенко І. С. Наказне провадження: питання теорії та практики // Юриспруденція: теорія і практика. – 2008. – № 8. – С. 18-23.

Чередник Р. В., НУ "ОЮА"

СТАНОВЛЕННЯ СПОРТИВНОГО ПРАВА ЯК КОМПЛЕКСНОЇ ГАЛУЗІ В ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Данная статья является попыткой определения комплексности спортивного права и определения его места в системе украинского законодательства. В научной литературе детально проработаны лишь отдельные, в основном прикладные, аспекты функционирования спортивного права. Автором статьи используется концепция комплексной отрасли законодательства, которое разрабатывается современной правовой наукой, обосновывается ее применимость для характеристики спортивного права. Целью статьи является обоснование самостоятельности спортивного права как элемента системы законодательства, а также определение места спортивного права в данной системе с учетом существующих теоретико-правовых разработок.

This article is the attempt of determination of complexity of sport law and determining his location in the system of the Ukrainian legislation. Today in scientific works in detail worked only separate, mainly applied, aspects of functioning of sports law. The author of the article use conception of complex industry of legislation which is developed modern legal science, which applicability is grounded for description of sports law. The aim of the article is a ground of independence of sport law as an element of the system of legislation of Ukraine.

Актуальність теми дослідження обумовлюється кількома важливими чинниками. Зростання ролі комплексного, тобто що знаходиться на стику основних галузей права, правового регулювання сьогодні є однією з головних тенденцій розвитку сучасного

українського законодавства. У наукових виданнях останнім часом спостерігається інтерес авторів до проблем і закономірностей комплексного законодавчого регулювання, згаданий було після наукової дискусії кінця 70-х – початки 80-х років минулого століття про систему права. Цей інтерес властивий, перш за все, тим науковцям, які повсякденно стикаються з комплексними утвореннями системи законодавства, структура якої в сучасних умовах значно змінюється. Прикладами можуть служити роботи, метою яких є визначення місця в сучасній системі права масивів правових норм, регулюючих стосунки в найважливіших сферах суспільного життя, як правило, що не розглядалися раніше як самостійні галузі права і законодавства – військове, інформаційне, медичне, освітнє, транспортне право та ін. Про спорт і про правові норми, що регламентують стосунки, які складаються в цій сфері, в зв'язку з цим слід говорити окремо.

Спорт – одна з найважливіших сфер суспільного життя, це одна з основ збереження і зміцнення здоров'я населення, засіб підвищення життєстійкості, оптимізму, працездатності людей. Спортивні змагання привертають увагу все більшої кількості людей, в спорт вкладаються кошти, що все збільшуються. Відповідно, підвищуються вимоги до організації спортивних заходів, діяльності їх учасників, з'являється потреба в правовому регулюванні стосунків у сфері спорту [1, с. 13].

Велике значення для перспективи розвитку спортивного права, як самостійної комплексної галузі права, мають праці С. В. Алексеева, А. В. Оболонського, В. Н. Уварова, І. М. Чемакина, А. М. Чеснокова та інших, в яких досліджувались різноманітні аспекти необхідності розвитку та кодифікації спортивного права. Проблема правового регулювання в сфері спортивної діяльності присвячені дослідження А. В. Дмитрієва, В. С. Келлера, Ю. А. Коломєйцева, І. І. Сулейманова, Ю. Л. Ханіна, в яких автори визначають основні, ґрунтовні положення, що фігурують в сфері спортивної діяльності, виділяють основні причини, які зумовлюють виникнення вищевказаних правовідносин, розробляють шляхи запобігання, управління або вирішення спортивних конфліктів.

Водночас, не зважаючи на нагальну потребу в ретельному та всебічному теоретичному осмисленні спортивного права в Україні практично відсутні роботи з цієї проблематики. Однією з причин неналежного розвитку спортивного права як науки і галузі права є недостатня кількість наукових досліджень. Відсутність спеціальних

досліджень в цій сфері позбавляє багато авторів "фундаменту", необхідного при вивченні ряду проблем правового регулювання спортивних стосунків, правового статусу спортсмена, правового регулювання професійного спорту і так далі. Дані обставини логічно приводять до того, що при аналізі норм спортивного права висновки, як правило, носять узагальнений характер, переважають оціночні категорії, які призводять до вдосконалення правової науки і юридичної практики.

Метою статті є розкриття особливостей становлення спортивного права в правовій системі України.

Необхідність захисту інтересів спортсменів, введення та регламентація інститутів тренерства, спортивного арбітражу, спортивного конфлікту та законодавчої регламентації процедури його вирішення, а також вдосконалення правових інструментів захисту національних спортивних інтересів України на міжнародній арені обґрунтовує спробу загальнотеоретичного дослідження спортивного права як цілісного утворення і визначення його місця в правовій системі України. Сьогодні в українській науковій літературі увага приділяється лише приватним, фрагментарним аспектам функціонування спортивного права, що в свою чергу мотивує актуальність впровадження спортивного права як комплексної галузі законодавства.

В сучасній юриспруденції домінує концепція про існування лише основних галузей права. Прибічники даної концепції категорично відкидають можливість існування відповідних вторинних, комплексних галузей права, однією з яких є спортивне право. Існуюча традиційна конструкція галузей права гальмує комплексне наукове вивчення нових суспільних правовідносин, зокрема, правовідносин в сфері спорту.

Негативне відношення до виділення нових галузей права неминує і закономірно приводить до вакууму в області спеціальних правових досліджень і, як наслідок, до браку фахівців, які володіють спеціальними знаннями в даній галузі.

В свою чергу коло правовідносин, що охоплюється сферою спортивного права є доволі широким та має яскраво визначену комплексну спрямованість, а саме:

- фізична культура і спорт в Україні як об'єкт правового регулювання;
- організаційно-правові основи державного управління фізичною культурою і спортом;

- правове регулювання професійного спорту в Україні;
- правове регулювання сфери студентського спорту в Україні;
- правове регулювання дитячо-юнацького спорту;
- правове забезпечення суспільних фізкультурно-спортивних об'єднань;
- правовий статус спортсменів, тренерів та ін. учасників спортивної діяльності;
- правове положення та регламентація діяльності Олімпійського комітету України;
- правові аспекти організації та проведення спортивних змагань;
- регулювання трудових та соціальних відносин в спортивному праві;
- регулювання податкових відносин в сфері спорту;
- право інтелектуальної власності в сфері спортивної діяльності [2, с. 127].

Розкриваючи поняття і зміст спортивного права як комплексної галузі права в українському законодавстві, потрібно опиратися на понятійний інструментарій, що склався впродовж багатолітньої практики у вітчизняній юридичній доктрині. Згідно загальної теорії права, прийнято вважати, що базовим, найбільш крупним елементом системи права є галузь, яка є найбільш широким з'єднанням правових норм, регулюючих певний вид суспільних відносин [3, с. 348].

В свою чергу комплексність галузі в системі права зумовлюється тим, що вона відображає і регулює найбільш значимі, відокремлені стосунки, що виникають в різноманітних сферах суспільного життя, які грають істотну роль в його організації. В той же час відособлений нормативно-правовий масив, що є специфічним компонентом галузі права і регулюючий різновид певного виду суспільних правовідносин, представляє правовий інститут. Споріднені інститути, в свою чергу, можуть утворювати підгалузі права.

Підставами для розмежування права на галузі є предмет і метод. Предметом визнаються суспільні відносини, що характеризуються своєю однорідністю і врегульовані нормами певної галузі права. Під методом розуміється система регулятивної дії, якій притаманний специфічний спосіб регулювання. У зв'язку з цим поява окремих галузей права відбувається не довільно, а як наслідок виокремлення відособленої групи суспільних відносин,

що представляють предмет, і формування особливого регулятивного режиму, що є методом правового регулювання. Таким чином, предмет і метод є необхідними умовами відмежування однієї галузі права від іншої [4, с. 129].

Предметом спортивного права як нормативно-комплексної галузі права, що представлена сукупністю правових норм і інститутів, є горизонтальні суспільні правовідносини, що пов'язані з реалізацією різноманітних напрямків спортивної діяльності, виникаючих між спортивними організаціями та іншими суб'єктами сфери спортивної діяльності. Зокрема, предметом спортивного права можуть виступати й некомерційні стосунки, що пов'язані з державним регулюванням спортивної діяльності в цілях забезпечення інтересів держави та суспільства.

Відповідно до предмету спортивного права, законодавством передбачається виникнення прав і обов'язків як на підставі укладеного договору, так і через акт застосування права. Крім того, права і обов'язки можуть бути прямо зазначені в законі. В свою чергу, диспозитивний характер норм спортивного права надає можливість суб'єктам вищевказаних правовідносин в дискреційному порядку, за власним розсудом, вирішувати питання про об'єм прав і обов'язків останніх. Також не варто ігнорувати рекомендаційні норми компетентних органів державної влади, на які обов'язково слід звертати увагу в ході здійснення спортивної діяльності.

Імперативні норми, в свою чергу, носять обов'язковий характер, вичерпно визначаючи об'єм або обов'язок суб'єктивного права. Відносини між суб'єктами фізкультурно-спортивних правовідносин можуть бути побудовані за різними схемами, як по горизонталі, у випадках рівноправності суб'єктів правовідносин, так і по вертикалі, як це проявляється у відносинах між суб'єктами фізкультурно-спортивної діяльності і державою. Таким чином, методом правового регулювання в сфері спортивно-фізкультурних правовідносин є поєднання елементів імперативного і диспозитивного регулювання, а основні способи (прийоми) правового регулювання в даному випадку зводяться до позитивного примусу, дозволу і заборони [5, с. 371].

Розглядаючи спортивне право як комплексну галузь українського права, що перебуває на стадії формування, не можна не зупинитися на характеристичні її принципи і функції. У загальнотеоретичному плані під принципами права розуміються основоположні засади, ключові ідеї права, що визначають і виражають його суть.

Стосовно принципів правового регулювання у сфері спортивної діяльності, то вони є основоположним базисом, який повинен поширюватися на всю систему правових норм, що регулюють спортивну діяльність і забезпечувати цілеспрямовану дію на спортивну діяльність та на її суб'єктів.

Принципи права можуть бути закріплені в його окремих нормах, проте, також можуть і логічно виводитися з їхньої сукупності. Для спортивного права можна виділити ряд основних принципів правового регулювання, серед яких провідними є наступні.

Принцип законності, який є загальноправовим, а його реалізація – основою побудови правової держави. Стосовно спортивного права законність передбачає реалізацію трьох основних положень: по-перше, спортивна діяльність повинна здійснюватися винятково в межах вимог існуючого законодавства, по-друге, в основі регулювання більшої частини спортивної діяльності лежить правило: дозволене все те, що не заборонене законом, і, по-третє, держава повинна забезпечувати законність правових актів, а також діяльність органів державної влади і місцевого самоврядування, регулюючих спортивну діяльність.

Принцип вільної економічної діяльності, адже свобода економічної діяльності включає в себе, зокрема, право суб'єкта спортивних правовідносин розпочинати і вести спортивну діяльність в будь-якій не забороненій законом формі, з використанням всіх дозволених методів та способів.

Принцип державного регулювання ринкових відносин. Очевидно, що вільна ринкова економіка може залишатися такою лише в умовах помірного державного регулювання. При цьому сьогодні, в ході державного регулювання спортивної діяльності, однією з основних залишається проблема дотримання балансу приватних інтересів учасників спортивної діяльності та публічних інтересів держави і суспільства.

Принцип єдиного економічного простору. Даний загальноправовий принцип актуальний, перш за все, у сфері реалізації продукції вітчизняними організаціями, пов'язаними з бізнесом в області спорту.

Принцип різноманіття форм власності, їх юридичної рівності і рівності їх захисту полягає у визнанні і захисті рівним чином приватної, державної, муніципальної та інших форм власності. Відповідно до цього принципу законодавством не можуть

встановлюватися які-небудь преференції або обмеження будь-яких форм власності для суб'єктів спортивної діяльності.

Принцип підтримки добросовісної конкуренції і недопустимості підприємницької діяльності у сфері фізкультури і спорту, направленою на монополізацію ринку і недобросовісну конкуренцію.

Принцип свободи договору, опосередковуючого стосунки у сфері спорту. Відповідно до вказаного принципу сторони, представлені суб'єктами спортивної діяльності, мають право вибрати будь-який з передбачених в законі вигляд договорів або укласти договір, не передбачений законом або іншими правовими актами, у тому числі синтез-конструкцію, сформовану з елементів різних договорів, передбачених законами або іншими правовими актами.

Відповідно до вищезгаданих принципів, шляхом застосування методу спортивного права здійснюються функції цієї галузі. Виділяють дві основні юридичні функції спортивного права: регулятивну і охоронну.

Зміст регулятивної функції, що полягає в регламентації спортивних правовідносин, можна характеризувати через фіксацію суб'єктного складу спортивних правовідносин, визначення кола юридичних фактів, з якими норми спортивного права пов'язують настання тих або інших юридичних наслідків, формування прав і обов'язків учасників фізкультурно-спортивних правовідносин, та інші. Так, в основі регулятивної функції спортивного права лежать дозволяючі та зобов'язуючі юридичні норми.

Зміст охоронної функції спортивного права, в основі якої знаходяться перш за все забороняючі правові норми, полягає в правовій дії, направленій на охорону спортивних стосунків. Охоронна функція включає в себе також визначення санкції та складу правопорушення в сфері спортивної діяльності, створює підстави для юридичної відповідальності.

Не можна не звернути увагу і на те, що диференціація регулятивної і охоронної функцій як окремих видів правового впливу має деяку теоретичну умовність, оскільки і регулятивна, і охоронна функції реалізують основне призначення спортивного права – регулювати спортивні стосунки і забезпечувати їх стабільність та незалежність від зовнішніх негативних чинників [6, с. 52].

На сьогоднішній день українське законодавство в сфері спорту характеризується суттєвою розрізненістю та децентралізацією. Закон України "Про фізичну культуру і спорт" від 24.12.1993 року, не можна розглядати як кодифікований акт, тому що з тією або

іншою мірою деталізації останній лише встановлює загальні принципи, містить базові, можна навіть сказати, рамкові засади в області спорту.

Висновки. Спортивне право є особливою галуззю законодавства України, що у наш час подібно до військового, податкового або митного законодавства, знаходиться на стадії становлення. Ця галузь законодавства регулює самі різні правовідносини за участю суб'єктів спортивної діяльності: спортсменів, клубів, тих, хто займається організацією змагань, продажем трансляцій змагань, постачанням спортивного устаткування, продажем сувенірної продукції і тому подібне. Всі стосунки між цими суб'єктами можна віднести до спортивних в широкому сенсі слова. Вони регулюються різними галузями права: цивільним, трудовим, адміністративним, фінансовим. Саме тому на меті даного дослідження було обґрунтування комплексності спортивного права як самостійної галузі права України. Отже, спортивне право як галузь законодавства знаходиться ще на стадії формування. Багато в чому це обумовлено тим, що сучасні підходи до управління спортом, організації спортивної інфраструктури, місця і ролі права почали приходити в наш спорт після розпаду Радянського Союзу. До цього моменту в області спорту існувала адміністративна модель. Адміністративна модель організації і управління спорту була абсолютно іншою та застарілою. Адже до цього в нашій правовій системі не визнавались правовідносини, що пов'язані з отриманням прибутку, за вищевказані діяння передбачалось кримінальне покарання. Зараз ми впроваджуємо у спортивне середовище ринкову модель економіки, допускаючи тим самим професіоналізацію спорту не лише в плані досягнень, але і в плані організації спорту, що, в свою чергу, зумовлює комплексність галузі спортивного права, і, безперечно, має бути враховано при побудові правового регулювання спортивних відносин.

Література:

1. Бахрах Д. Н. Административно-правовые основы управления физической культурой / Д. Н. Бахрах // Физическая культура, спорт, туризм (правовое регулирование). – Свердловск: "Мир", 1985. – С. 46 – 65.
2. Сердюков А. В. О совершенствовании законодательства о физической культуре и спорте/ А. В. Сердюков // Материалы конференции "Спортивное право: перспективы развития" / сост. Д. И. Рогачев. – М.: 2008. – С. 126 – 130.

3. Скаун О. Ф. Теорія держави і права (Енциклопедичний курс): Підручник. / О. Ф. Скаун – Харків: Еспада, 2006. – 776 с.
4. Общая теория права и государства: Учебник / Под ред. В. В. Лазарева. – М., 1996. – 543 с.
5. Сердюков А. В. О подходах к понятию "Спортивное право" / А. В. Сердюков // Проблемы государства и права: сборник научных трудов кафедры государственно-правовых дисциплин / под общ. ред. С. С. Охендушко. – Тула: Тульский филиал РПА Минюста России, – 2009. – Вып. II. – С. 155 – 161.
6. Сердюков А. В. К вопросу о кодификации спортивного законодательства / А. В. Сердюков // Российская юстиция. – 2010. – № 5. – С. 54 – 56.

*Дрок Г.М., Державна судова адміністрація
України в Кіровоградській області*

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ ВЛАДИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ

В статье рассмотрены конституционно-правовые основы реформирования судебной власти в современных условиях государственного строительства в Украине, особенно в связи с принятием Закона Украины от 7 июля 2010 года «О судоустройстве и статусе судей».

In the article constitutionally-legal bases of judicial branch reformation in the modern terms of state building in Ukraine, especially in connection with passing an Act of Ukraine from July, 7, 2010 "About the judiciary and status of judges" are considered.

Постановка проблеми. Судова влада у структурі державної влади України посідає особливе місце, зумовлене її соціальною роллю і специфічними функціями. Важливим завданням нинішнього стану державотворення в Україні є спрямувати конституційний процес та реформувати політичну і правову систему в таке русло, щоб забезпечити становлення національного суду як справді незалежної і самостійної галузі влади, що надійно стоятиме на захисті порушуваних прав громадян та юридичних осіб [1].

На необхідність комплексного реформування судової влади в Україні, зокрема, зверталася увага в працях відомих вітчизняних